

Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse, riigihangete seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse (tööstusjulgeolek) eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga tehtavate muudatuste peamine eesmärk on ajakohastada ja lihtsustada riigisaladuse ning salastatud välisteabe seadust (RSVS), et juriidilised isikud saaksid salastatud teavet paindlikumalt töödelda. Eelnõuga muudetakse juriidiliste isikute usaldusväärsuse hindamise ja riigisaladuse töötlemise õiguse lubamine oluliselt kvaliteetsemaks ja ühetaolisemaks. Muutunud julgeolekuolukorras eeldavad liitlasriigid Eesti juriidiliste isikute ja tarneahelate üha põhjalikumalt kontrolli, et oleks tagatud meie usaldusväärsus. Seega peab selge ja tõhus õigusraamistik toetama Eesti ettevõtjate konkurentsivõimet välisriikides. Eelnõu eesmärk on kehtestada regulatsioon, millega Eesti ettevõtjad ei tunnetaks salastatud teabe töötlemisega seotud nõudeid kui ebamugavat kohustust, vaid neil tekib endal soov ja motivatsioon seadusega sätestatud tingimustele vastata.

Senise termini *töötlemisluba* asemel kasutatakse edaspidi terminit *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Tööstusjulgeoleku sertifikaadile luuakse kaks kategooriat. A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat võimaldab julgeolekukontrolli läbinud ettevõtjal töödelda salastatud teavet iseseisvalt enda territooriumil asuval turva- või administratiivalal. Seega vastab A-kategooria rahvusvahelises praktikas kasutusel olevale valdkondlikule terminile *facility security clearance*. B-kategooria sertifikaat tähendab, et julgeolekukontrolli läbinud ettevõtja teenust osutades iseseisvalt salastatud teabe töötlemise tingimusi ei loo, küll aga osutab teenust või osaleb projektides, kasutades salastatud teabe töötlemiseks teiste asutuste loodud turva- või administratiivalasid. Sellise võimaluse loomine on tingitud näiteks teenuse iseloomust tulenevalt ehk teatud juhtudel ei ole juriidilisel isikul iseseisva turvaala loomine mõistlik. Samuti on erinevaid Euroopa Liidu ja NATO projekte, mis eeldavad kontrollitud ettevõtte osalemist, kuid salastatud teavet otseselt ettevõttele endale ei edastata.

Teise olulise põhimõttelise muudatusena haldab edaspidi juriidiliste isikute salastatud teabe töötlemisega seonduvat keskselt Kaitsepolitseiamet. Esiteks täidab Kaitsepolitseiamet seda ülesannet osaliselt juba praegu (julgeolekukontrolli teostamine, riigisaladuse töötlemise koolitused, turvaalade ehitamise nõustamine, julgeolekuohtude nõustamine jne). Teiseks on olnud senine toetava asutuse nõue või funktsioon osaliselt fiktiivne ja segadust tekitav. Esines juhtumeid, kus nt kümme aastat tagasi oli juriidilisele isikule andnud töötlemisloa taotlemise toetuskirja projekti elluviimiseks teatud riigiasutus, kuid viimased kaheksa aastat ettevõtja riigiasutusele enam ühtegi projekti ei teinud ega teenust ei osutanud. Juriidilise isiku eest vastutav oli aga endiselt toetuse esialgu andnud riigiasutus, kelle kaudu pidi käima ka kogu edasine asjaajamine (töötlemisloa pikendamine, teavitused jne).

Eelnõu kohaselt väljastab Kaitsepolitseiamet Eesti juriidilistele isikutele riigisaladuse töötlemise tööstusjulgeoleku sertifikaate senisest paindlikumalt ja tõenäoliselt rohkematele juriidilistele isikutele. Samas antakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi omanikule senisest enam

iseseisvat vastutust oma usaldusväärsuse jätkuvaks kinnitamiseks ehk tööstusjulgeoleku sertifikaadi säilimise tagamiseks.

Kolmas oluline põhimõtteline muutus on, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks ei pea taotlejal olema vahetut põhjendatud vajadust (näiteks pooleliolevat hanget), vaid taotleja peab suutma mõistlikult põhjendada, miks tööstusjulgeoleku sertifikaati soovitakse, mis valdkonnas tegutsetakse ning millised on potentsiaalsed projektid, millesse taotleja panustada soovib. Sellega lahendatakse praegu kehtiv õiguslik vastuolo, mille kohaselt peab töötlemisloa saamiseks taotlejal olema juurdepääsuvajadus, mis aga ei teki üldjuhul enne, kui saadakse osalus projektis või võidetakse Eesti või välisriigi hange. Hankes osalemine on seni aga olnud tihti keeruline või välistatud, kui töötlemisluba puudub.

Olulise muudatusena kehtestatakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks ja pikendamiseks riigilõiv.

Lisaks täiendatakse ja täpsustatakse sätteid, millele tuginedes võib juurdepääsuõiguse või tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keelduda. Muudatused ja täpsustused põhinevad eri riikide õigusaktide läbitöötamise ning Kaitsepolitsei ameti poolt teiste riikide partnerasutustega peetud konsultatsioonide käigus saadud infol. Muudatuste väljatöötamisel tugineti muu hulgas kaasustele, mis tekkisid pärast täiemahulise sõja algust Ukrainas 2022. aasta 24. veebruaril.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ettevalmistamisse olid kaasatud Siseministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Kaitsepolitsei ameti ning Välisluure ameti esindajad. Eelnõu ja seletuskirja Siseministeeriumi ja selle valitsemisala asutuste poolseks koostajaks on sisejulgeolekupoliitika osakond (jupo@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on Justiitsministeeriumis ettevalmistanud õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse nõunik Signe Reinsalu (signe.reinsalu@just.ee). Eelnõu keeletoimetuse tegi sama osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@just.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis sama talituse nõunik Katariina Kärsten (katariina.karsten@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- 1) riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse 2024. aasta 1. jaanuaril jõustunud redaktsioon (RT I, 07.03.2023, 10);
- 2) riigihangete seaduse 2024. aasta 17. juunil jõustunud redaktsioon (RT I, 07.06.2024, 11);
- 3) riigilõivuseaduse 2025. aasta 1. jaanuaril jõustuvat redaktsioon (RT I, 21.06.2024, 24).

Eelnõu põhineb Siseministeeriumi poolt 24.05.2022 ministeeriumidele kooskõlastamiseks esitatud riigisaladuse ja salastatud välisteabe ning avaliku teabe seaduse muutmise seaduse väljatöötamise kavatsusel ning selle kohta antud tagasisidel (EIS-i toimiku number 22-0668¹). Eelnõus on seaduse väljatöötamise kavatsuses kirjeldatud probleemide lahendamise vajadusega arvestatud ja selleks muudatusettepanekud esitatud.

Eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vaja poolthälte enamust.

¹ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/fedd4d31-2306-4ff4-9cb4-0d77b0098a57>

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on tagada Eesti Vabariigi julgeolek ja välissuhtlemine, kaitstes nii riigisaladust kui ka salastatud välisteavet avalikuks tuleku ja juurdepääsuõigusega isikule teatavaks saamise eest.

Eelnõuga taotletakse järgmisi eesmärke:

- kehtiva riigisaladuse töötlemise loa regulatsiooni lihtsustamine ja täpsustamine ning eelnõu väljatöötamiskavatsuses kirjeldatud küsitavuste lahendamine;
- juriidilistele isikutele riigisaladuse ja salastatud välisteabe töötlemiseks paindlikuma protsessi loomine;
- Eesti ettevõtjatele paremate võimaluste kujundamine riigisaladust hõlmavates hangetes ja projektides osalemiseks nii Eestis kui ka välismaal;
- riigisaladust töötlevate juriidiliste isikute jaoks keskse halduse, nõustamise ja koolitamise Kaitsepolitseiametisse koondamine;
- rakenduspraktikas ilmnenud vajadustest lähtuvalt riigisaladusele juurdepääsu loa andmisest keeldumise alusete täiendamine;
- ettevõtjaid toetava ja julgustava õiguskeskkonna loomine, et ettevõtjatel oleks üha rohkem huvi kaasuda võimalike julgeolekuprobleemide lahendamisesse;
- riigisaladuse töötlemist eeldavatel riigihangetel konkurentsi ja innovatsiooni soodustamine.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 sätestatakse RSVS muudatused.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse RSVS-i ja asendatakse sõna „töötlemisluba” sõnadega „tööstusjulgeoleku sertifikaat” vastavas käändes.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse RSVS § 3 punktiga 14¹, milles sätestatakse administratiivala mõiste. Hetkel on administratiivala defineeritud Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007. a määruses nr 262 „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ (edaspidi *määrus* või *RSVKK*) § 2 punktis 3. Mõistet kasutatakse edaspidi RSVS-s, mistõttu on vajalik definitsioon sätestada seaduse tasemel. Mõiste sisu jääb samaks – administratiivalal on lubatud töödelda piiratud taseme riigisaladust või salastatud välisteavet ja seda sisaldavat salastatud teabekandjat. Administratiivala üldnõuded tulenevad RSVKK 5. peatüki 1. jao 5. jaotisest.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täpsustatakse töötleva üksuse määratlust selliselt, et töötlev üksus on edaspidi asutuse ja põhiseadusliku institutsiooni kõrval ka A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaati omav juriidiline ja füüsiline isik. Muudatus lähtub tööstusjulgeoleku sertifikaadi kategooriatest ehk juriidiline isik, kes töötleb salastatud teavet väljaspool oma territooriumi, töötlevaks üksuseks ei kvalifitseeru, kuivõrd sellisel juriidilisel isikul ei ole võimalik täita kohustusi, mis on töötlevale üksusele RSVS alusel ette nähtud.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse RSVS § 19 pealkirja ja see sõnastatakse selgemalt, keskendudes paragrahvis edaspidi üksnes füüsilise isiku kohustustele. Kehtiv säte ei olnud sisu mõttes õnnestunud, sest juriidiline isik, olles saanud töötlemisloa, kvalifitseerus §-s 20 töötleva üksuse kohta sätestatud nõuete alla. Nii töötlemisluba omanud juriidiline isik kui edaspidi ka

tööstusjulgeoleku A-kategooria sertifikaati omav juriidiline isik on töötlev üksus. Ebaõnnestunud regulatsioon väljendus selles, et töötlev üksus ei saanud mitmeid §-s 19 sätestatud kohustusi praktikas täita ega ka pidanud seda tegema (näiteks teatamiskohustusega riiki reisimise teavitus § 19 lg 4). Seda kohustust saavad täita üksnes füüsilised isikud. Samuti oli sätte ülesehitus ebaõnnestunud, kuna läbivalt viidati juurdepääsuõigusele, mida juriidilisel isikul samuti olla ei saanud. Muudatusega täiendatakse paragrahvi selliselt, et sättes kajastuksid ka juurdepääsuõigust omanud füüsilise isiku kohustused, mis varem olid sätestatud eraldi § 26 lõigetes 6 ja 7.

Seega on edaspidi füüsilise isiku kehtivad ja pärast juurdepääsuõiguse lõppemist endiselt jätkuvad kohustused sätestatud eraldi §-s 19 ning töötleva üksuse kohustused §-s 20.

Eelnõu § 1 punktiga 5 jäetakse RSVS § 19 sissejuhatavast lauseosast välja viide töötlevale üksusele.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse RSVS § 19 lõike 1 punkti 3 ja jäetakse välja sõnad „või töötlemisluba“. Sätte sisu ei muudeta.

Eelnõu § 1 punktiga 7 sõnastatakse RSVS § 19 lõike 1 punkt 4 ümber selliselt, et isikul tuleb teavitada igast talle teatavaks saanud RSVS-i või selle alusel antud õigusakti nõuete rikkumisest seda töötlevat üksust, kellega teenistus- või muust lepingulisest suhtest tulenevalt on isikul juurdepääsuõigus.

RSVS § 19 lõike 1 punkti 4 järgi on riigisaladusele juurdepääsu õigust omaval isikul kohustus teatada igast talle teatavaks saanud RSVS-i või selle alusel antud õigusakti nõuete rikkumisest töö- või teenistusülesannete täitmise koha järgse asutuse riigisaladuse kaitset korraldavat isikut ja Kaitsepolitseiametit. Kehtiva punkti 4 sõnastus viis rakenduspraktikas sageli olukorrandi, kus teavituse nõue ei olnud adressaatide jaoks piisavalt õigusselge. Muudatuse eeskujuks on sama lõike punkt 3.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse RSVS § 19 lõiget 2 selliselt, et kõik teavitused välisriikide kohta, mille kohta kehtib teatamiskohustus, on edaspidi hõlmatud ühte sättesse. Seega kirjutatakse senised lõiked 2 ja 4 üheks tervikuks. Normi sisu ei muutu ning kohustusi ei lisandu.

Eelnõu § 1 punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks RSVS § 19 lõiked 4–6.

RSVS § 19 lõike 4 kehtetuks tunnistamine on tingitud eelnõus esitatud muudatusest, millega viiakse § 19 lõike 4 sisu üle § 19 lõikesse 2.

RSVS § 19 lõike 5 kehtetuks tunnistamine on tingitud eelnõus esitatud muudatusest, millega viiakse § 19 lõike 5 sisu üle § 20 lõikesse 9.

RSVS § 19 lõige 6 tunnistatakse kehtetuks, kuna kehtiva sõnastuse kohaselt säilitab töötlev üksus, kellega teenistus- või muust lepingulisest suhtest tulenevalt on isikul juurdepääsuõigus, paragrahvi 19 lõike 2 alusel esitatud teateid isiku juurdepääsuõiguse kehtivuse lõppemisele järgneva kalendriaasta lõpuni. Töötleva üksuse jaoks kehtiv teadete säilitamise kohustus on dubleeriv ning ebavajalik. Muudatuse tulemusena ei pea töötlev üksus enam säilitama lõike 2 alusel esitatud teateid.

Eelnõu § 1 punktiga 10 jäetakse RSVS § 19 lõikest 7 välja viide RSVS § 19 lõikele 4, mis tunnistatakse eelnõuga kehtetuks ja mille sisu viiakse üle lõikesse 2.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse RSVS § 19 lõigetega 8 ja 9.

RSVS § 19 lõike 8 muudatus tugineb senise § 26 lõikele 7. Sätte senist sõnastust täpsustatakse, sisulisi muudatusi ei tehta.

Paragrahvi 19 lõige 9 tugineb senise § 26 lõikele 6, sisulisi muudatusi ei tehta. Olemuslikult on tegemist juurdepääsuõigust omava füüsilise isiku §-st 19 tuleneva kohustusega.

Eelnõu § 1 punktiga 12 täiendatakse RSVS § 20 lõigetega 9 ja 10.

RSVS § 20 lõige 9 tugineb senise § 19 lõikele 5, sisulisi muudatusi ei tehta. Säte viiakse üle töötleva üksuse kohustuse alla, kuna laieneb kõigile töötlevatele üksustele.

RSVS § 20 lõige 10 tugineb senise § 26 lõikele 7. Täpsustatakse sätte senist sõnastust, sisulisi muudatusi ei tehta.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täpsustatakse RSVS § 26 lõike 4 sõnastust. Jätkuvalt ei saa juriidilise isiku töötajad tööstusjulgeoleku sertifikaadi olemasolul automaatselt õigust riigisaladusele, vaid füüsiline isik peab juurdepääsuõiguse saamiseks läbima julgeolekukontrolli.

Eelnõu § 1 punktiga 14 tunnistatakse RSVS § 26 lõiked 6 ja 7 kehtetuks, mis on tingitud eelnõuga tehtavatest muudatustest, milles viiakse kõnealuste sätete sisu üle § 19 lõikesse 9 ja 10. Muudatused aitavad tagada RSVS-i teksti selguse. Muudatused ei too endaga kaasa sisulisi muudatusi, kehtivad nõuded jäävad samaks.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täpsustatakse RSVS § 31 lõike 1 sissejuhatavat lauseosa ja punkti 1 eesmärgiga muuta säte õigusselgemaks. Sätte sisu ei muutu. Paragrahvi 31 lõike 1 puhul täpsustatakse, et taotluse esitab *füüsiline isik*, mitte seni kehtinud *isik*, sest juriidilisele isikule juurdepääsuluba ei ole kunagi antud. Seega oli seni kehtinud sõnastus ebaõnnestunud. Samuti on üldistatud terminid *põhiseadusliku institutsiooni*, *valitsusasutuse* või *valitsusasutuse hallatava riigiasutuse* terminiga *töötlev üksus*, mis hõlmab ühesõnaliselt kõiki eelnevaid. Punktis 1 täpsustatakse, et füüsilise isiku juurdepääsuluba toetaval töötleval üksusel tuleb lisaks juurdepääsuvajadusele tuleb põhjendada ka taotletavat taset.

Eelnõu § 1 punktiga 16 asendatakse RSVS § 32 lõike 1 punktis 10 sõna „tühistatud“ sõnadega „kehtetuks tunnistatud“. Muudatus on tingitud asjaolust, et juurdepääsuluba on haldusakt haldusmenetluse seaduse (HMS) § 51 lg 1 mõttes ning HMS-st tulenevalt tunnistab Kaitsepolitseiamet juurdepääsuloa RSVS-i või selle alusel antud õigusakti sätete rikkumise tõttu kehtetuks, mitte ei tühistata.

Eelnõu § 1 punktiga 17 muudetakse RSVS § 32 lõike 2 punkti 9. Sätte muutmine on tingitud sellest, et praegune regulatsioon narkootilisi ja psühhotroopseid aineid tarvitavale isikule juurdepääsuloa andmisest keeldumise kohta võimaldab arvesse võtta vaid sõltuvuse või häire diagnoosi. Sõnastus ei võimalda arvesse võtta viidatud ainete tegelikku aktiivset tarvitamist. Narkootiliste ainete tarvitamine on Kaitsepolitseiameti julgeolekukontrollide praktikas olnud aastate vältel taotlejate puhul üha kasvav probleem ning seda eriti nooremate isikute puhul.

Narkootiliste ainete tarvitamine on ebaseaduslik ning võib olulisel määral ohustada salastatud teabe kaitset ja tööülesannete adekvaatset täitmist. Lisaks tuleb arvestada, et näiteks NATO personalidirektiivi² punkti 18 punktis h on selgelt viidatud võimalike keeldumisalustena tarvitamisele ja liigtarvitamisele: ingl (*h*) *has a history of use of illegal drugs and/or abuse of legal drugs; (on tarvitanud illegaalseid narkootilisi aineid või liigtarvitanud legaalseid narkootilisi aineid)*, ka alkoholi puhul: ingl (*g*) *has a history of abuse of alcohol; (on liigtarvitanud alkoholi)*. Samas tuleb rõhutada, et iga Kaitsepolitsei ameti otsus ehk haldusakt, olgu selleks juurdepääsuõiguse andmisest või selle kehtivuse pikendamisest keeldumine või juurdepääsuõiguse andmine lühemaks ajaks, peab olema alati selgelt kaalutletud ja piisavalt põhjendatud.

Eelnõu § 1 punktiga 18 muudetakse § 32 lõike 2 punktis 18 viidet selliselt, et lauseosa „§ 19 lõike 5“ asendatakse sõnadega „§ 20 lõike 9“. Muudatus on vajalik, sest § 19 lõige 5 tunnistatakse kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 19 täiendatakse RSVS 2. peatüki 3. jao 3. jaotise 1. alljaotist §-dega 34¹ (riigisaladuse töötlemise lubatavus) ja 34² (riigisaladuse elektroonilise töötlemise lubatavus). Sätetes ei looda uusi nõudeid. Muudatuse peamine eesmärk on muuta riigisaladuse töötlemise normide ülesehitus seaduses loogilisemaks.

Paragrahvi 34¹ lõike 1 puhul kasutatakse osaliselt senise § 40 lõike 1 sõnastust, kuid sätet täiendatakse lisaks selge viitega õigusele töödelda riigisaladust ka töötlevates üksustes, mis ei asu Eestis: näiteks välisriigi riigiasutuse, rahvusvahelise organisatsiooni või rahvusvahelise kokkuleppega loodud institutsiooni valduses oleval kinnis- või vallasasjal. Selline töötlemine oli ka varem lubatud, kuid ei olnud sõnaselgelt normis kirjas. Lõikega 2 sätestatakse, et kui RSVS-is või selle alusel antud õigusaktis ei ole sätestatud teisiti, tuleb riigisaladust töödelda turvaalal. Ka seda nõuet ei olnud varem seaduses ega määruses eraldi välja toodud, see oli tuletatav muudest normidest. Sõnastus on seotud ka põhimõttega, et piiratud tasemel teavet on lubatud töödelda administratiivalal, ning RSVKK §-ga 103, mis sätestab teatud juhtudel salastatud teabe töötlemise erandid väljaspool administratiiv- ja turvaala.

Paragrahvi 34² lõige 1 tugineb senise § 40 lõikele 5. Lõiked 2, 3, 4 ja 5 vastavad senise § 46 lõigetele 1, 2, 3 ja 4. Sisulisi muudatusi ei tehta.

Eelnõu § 1 punktiga 20 muudetakse RSVS § 35 lõiget 1, et tagada sätte suurem õigusselgus, liigendades RSVS § 35 lõike 1 punktideks. Muudatus on tehniline ning parandab sätte loetavust ja arusaadavust ning aitab vältida mitmeti mõistmist.

Eelnõu § 1 punktiga 21 jäetakse RSVS § 35 lõikest 2 välja sõnad „või juurdepääsu- või töötlemisloa toetajat“. Muudatuse tingib asjaolu, et töötlemisloa toetaja funktsioon edaspidi regulatsioonis ei kajastu. Sätte õiguslik konstruktsioon oli ebaõnnestunud, sest viide juurdepääsuloo toetajale ei ole olnud normi konteksti arvestades asjakohane, kuna toetajaks saab olla üksnes teenistusvälise füüsilise isiku juurdepääsuõigust toetav asutus ja teenistusväline füüsiline isik on õiguslikult hõlmatud teabe looja mõiste alla.

Eelnõu § 1 punktiga 22 asendatakse RSVS § 35 lõike 4 sissejuhatavas lauseosas sõna „välisriigile“ sõnadega „välisriigi töötlevale üksusele“ ning sõna „või“ asendatakse sõnaga „ja“.

² Riigi julgeoleku volitatud esindaja. Õigusaktid. Rahvusvaheliste organisatsioonide salastatud teabe kaitse alased regulatsioonid. Personalijulgeoleku direktiiv. URL: <https://nsa.valisluureamet.ee/regulatsioonid.html>

Kehtiv sõnastus, mis lubas edastada riigisaladust välisriigile, välistas võimaluse edastada teavet välisriigi eraõiguslikule juriidilisele isikule, kuivõrd viimane ei ole hõlmatud väliriigi mõiste all. Eelnõuga ka selline edastamine edaspidi võimaldatakse.

Eelnõu § 1 punktiga 23 täiendatakse RSVS 35 lõikega 5².

Kehtiva RSVS § 35 lg 4 järgi võib töötlev üksus edastada riigisaladust välisriigile, rahvusvahelisele organisatsioonile või rahvusvahelise kokkuleppega loodud institutsioonile välislepingu alusel või Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni otsuse alusel, kui teabe vastuvõtja tagab kaitse edastatava teabe avalikuks tuleku eest. Riigisaladuse operatiivne edastamine on võimalik üksnes välislepingu (eelkõige riikidevahelise salastatud teabe vahetamise ja vastastikuse kaitse kokkuleppe) olemasolu korral. Seetõttu peab välislepingu puudumise korral riigisaladuse edastamiseks taotlema loa Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonilt. Tänapäevaste julgeolekuohtude ennetamine ja tõkestamine nõuab aktiivset rahvusvahelist koostööd ning väga kiiret reageerimist. Loa taotlemisega kaasneb paratamatult liigne ajakulu, samuti tekib vastuolu teadmismajaduse põhimõttega. Sarnaselt RSVS § 35 lõigetele 5 ja 5¹ antakse eelnõuga julgeolekuasutustele õigus edastada riigisaladust iseseisvalt tingimusel, et see on vajalik julgeolekuasutuse ülesannete täitmiseks, ja teabe vastuvõtja tagab kaitse edastatava teabe avalikuks tuleku eest.

Eelnõu § 1 punktiga 24 tunnistatakse RSVS § 35 lõige 6 kehtetuks, mis kohustas riigisaladuse edastamise välisriigile, rahvusvahelisele organisatsioonile või rahvusvahelise kokkuleppega loodud institutsioonile eelnevalt riigi julgeoleku volitatud esindaja juures registreerida. Riigi julgeoleku volitatud esindaja ja Kaitsepolitseiameti hinnangu kohaselt on mõistlik sellest nõudest loobuda, kuna tegemist on töötleva üksuse jaoks liigset täiendavat töökoormust loova kohustusega ning riigi julgeoleku volitatud esindaja ei kasuta kogutavat infot. Lisaks ei ole seda nõuet kiireloomulistel juhtudel või ühtse andmevoo edastamisel võimalik korrektselt täita. Välisriiki edastatava teabe üle on järelevalvet võimalik teha endiselt – kogu teabe liikumine peab olema fikseeritud töötleva üksuse registriandmetes.

Eelnõu § 1 punktiga 25 muudetakse RSVS 2. peatüki 3. jao 3. jaotise 2. alljaotise pealkirja.

Kehtivas RSVS-s on viidatud alljaotise pealkiri „Riigisaladuse töötlemise lubatavus“. Eelnõuga tehtavate muudatuste tulemusel liigub see osa regulatsioonist §-i 34¹. Kehtiva seaduse §-d 40–45 keskenduvad juriidilise isiku töötlemisloale, mistõttu muudetakse alljaotise pealkiri sätete sisule vastavaks.

Eelnõu § 1 punktiga 26 muudetakse RSVS §-id 40–45.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 40. Defineeritakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi mõiste ning reguleeritakse taotlemise korraldus ja tingimused.

Tööstusjulgeoleku sertifikaat on kinnitus taotleja ehk juriidilise või füüsilise isiku usaldusväärsusele ja seega sobivusele salastatud teabe töötlemiseks. Usaldusväärsuse kinnitus on sõltumata A- või B-kategooriast ühetaoline ehk erinevus tuleneb üksnes töötlemisvõimekuse erinevusest. Lisaks sätestatakse punktides 1–3, kellele võib tööstusjulgeoleku sertifikaati anda (sarnaselt kehtiva RSVS § 40 lõike 3 punktidele 1–3).

Muudatuse kohaselt ei saa edaspidi välisriigi eraõigusliku juriidilise isiku Eestis registreeritud filiaalile tööstusjulgeoleku sertifikaati taotleda. Põhjus on selles, et filiaal on äriseadustiku (ÄS) kohaselt üksus, mille õigused ja kohustused (sh vastutus) lasuvad välisriigi äriühingul (st ÄS-i tähenduses juriidilisel isikul). Riigisadaluse töötlemisega seotud kohustused peaksid RSVS-i kontekstis aga vahetult rakenduma töötlevale üksusele ehk filiaalile, mis aga Eesti õiguse kohaselt ei ole juriidiline isik ja ei saa neid kohustusi võtta. Samuti tekivad probleemid § 42 sätestatud keeldumisaluste kohaldamisel. Eesmärk on teha julgeolekukontroll peamiselt riigisadalust töötleva hakkavale üksusele ehk filiaalile, kuid kogu keeldumisaluste loogika on sõnastatud juriidilise isiku kontekstis. Kuigi filiaalile tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmine võiks teoreetiliselt endiselt võimalik olla, ei leitud kõigile osapooltele sobivat õiguslikku konstruktsiooni, et lahendada ÄS-st ja RSVS-st tekkiv vastuolu. Praeguse regulatsiooni kehtivuse ajal (filiaalile riigisadaluse töötlemise loa andmise regulatsioon pärineb aastast 2010) ei ole praktikas ükski filiaal ega selle emattevõtja (välisriigi juriidiline isik) töötlemisloa saamiseks taotlust esitanud.

Lõikes 2 sätestatakse kaks kategooriat, mis kirjeldavad, millisel viisil on tööstusjulgeoleku sertifikaadi omanikul lubatud riigisadalust töödelda. A-kategooria puhul on sertifikaadi omanikul lubatud riigisadalust töödelda enda valduses oleval kinnis- või vallasasjal. See tähendab, et sertifikaadi omanik on loonud nõuetele vastava administratiiv- või turvaala. B-kategooria tähendab, et kontrollitud ja usaldusväärset juriidilisel isikul ei ole iseseisvaid töötlemistingimusi, kuid ta osutab teenust oma juurdepääsuõigust omavate töötajate kaudu lepingupartnerite territooriumil. Praktikas on see osutunud vajalikuks tegevusvaldkonna iseloomust või osutatava teenuse olemusest tingituna. Kehtiva õiguskorra kohaselt oli konfidentsiaalsel ja kõrgemal tasemel salastatud teabe töötlemise loa saamise eeltingimuseks isikliku turvaala loomine, mis ei ole kõikide võimalike taotlejate puhul asjakohane. Näiteks ei pruugi olla juriidilise isiku iseseisva turvaala loomine vajalik osutatava teenuse iseloomust tulenevalt või juriidilisel isikul puuduvad parasjagu vajalikud vahendid asjakohaaste ruumide või süsteemide rajamiseks.

Lõikes 3 sätestatakse, et A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat antakse kuni viieks aastaks ning B-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat kuni seitsmeks aastaks. Oluline on rõhutada, et tähtaeg määratakse vastavalt kategooriale, mitte töödeldava teabe salastatuse tasemele, nagu see on füüsiliste isikute puhul vastavalt RSVS § 33 lõikele 7.

Lõikes 4 sätestatakse kaks eelkriteeriumi, millele peab juriidiline isik tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks vastama, välja arvatud, kui taotleja soovib töödelda üksnes piiratud tasemel salastatud teavet. Füüsilise isiku kohta need sätted ei rakendu, kuna füüsilise isiku majandustegevuse kvaliteeti ja majanduslikku järjepidevust hinnata ei ole antud juhul niivõrd asjakohane. Punkti 1 kohaselt peab taotleja olema asutatud ehk registreeritud vähemalt kaks aastat tagasi ning punkt 2 sätestab, et taotleja peab olema majanduslikult aktiivne. Tingimused on usaldusväärse ja julgeolekuohu hindamisel vajalikud. Ei ole võimalik objektiivselt hinnata juriidilist isikut, kes on loodud vahetult enne tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotluse esitamist, ega ka juriidilist isikut, kes ei ole viimastel aastatel olnud majanduslikult aktiivne ehk kellel puudub tegelik äritegevus. Rahvusvahelise praktika järgi võimaldab see maandada julgeolekuohte ja majandusskeeme (ebaselgel eesmärgil juriidiliste isikute ümberkorraldamine jne). Samuti on tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisel julgeolekukontrolli seisukohast oluline majandusaasta aruande olemasolu, et ettevõtja majandusliku käekäigu hindamine oleks võimalikult objektiivne. Punkte 1 ja 2 ei sätestata eraldi võimalike keeldumisalustena, sest individuaalne ja objektiivne põhjendamine võib osutuda praktikas väga keeruliseks. Seetõttu

on selgem ja läbipaistvam sätestada kaks üheselt mõistetavat n-ö eelkriteeriumi. Kehtiva § 40 lõikes 4 esitatud kohustus viiakse üle § 42 lõike 2 punkti 1.

Piiratud tasemel salastatud teabe töötlemiseks taotletavale tööstusjulgeoleku sertifikaadile nimetatud piiranguid kehtestatud ei ole. Põhjuseks on peamiselt asjaolu, et Euroopa Liidu ja NATO teadus- ja arendusprojektid, rahastusprogrammid ja ettevõtjate kaasamine võib tingida olukorra, kus konkreetse projekti tarbeks luuaksegi spetsiaalsed (tütar)ettevõtjaid või registreeritakse uus juriidiline isik. Seega on otsustatud luua piiratud taseme puhul rohkem paindlikkust, et võimaldada paremat konkurentsivõimet, kuid ka seetõttu, et piiratud taseme riigisaladuse töötlemise puhul on kahju mõnevõrra väiksem. Lisaks on oluline, et eelnõuga võimaldatakse juriidilise isiku juhtkonna kontrollimine senisest põhjalikumalt. Kui juriidilise isiku puhul ei ole riske selle äsjase loomise või pikemaajase tegevusetuse tõttu võimalik hinnata, on võimalik hinnata konkreetseid isikuid ja nendega seotud võimalikke julgeolekuriske.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 41 ja sätestatakse sarnaselt kehtiva regulatsiooniga tööstusjulgeoleku sertifikaadi (varasem *töötlemisluba*) taotlemise ja kehtivuse pikendamise nõuded. Kuigi paragrahv kehtestatakse tervikuna muudetud sõnastuses, ei ole tegemist sisuliste, vaid valdavalt tehniliste muudatustega. Paragrahvis asendatakse läbivalt termin *töötlemisluba* terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Lõike 1 olulisim sisuline muudatus on, et edaspidi ei tule tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlejal taotlust esitada toetava asutuse kaudu, vaid taotlus esitatakse otse Kaitsepolitseiametile.

Lõike 1 punkti 1 muudetud sisu on sarnane kehtiva sättega, kuid kui varem pidi taotlust põhistama toetav asutus, siis edaspidi teeb seda taotleja ise. Taotlejal tuleb kaaskirjas põhjendada, miks ta tööstusjulgeoleku sertifikaati saada soovib: mis valdkonnas ta tegutseb, millistes potentsiaalsetes projektides ta osaleda soovib, millise kategooria sertifikaati soovitakse saada ning kuni millisel tasemel riigisaladuse töötlemiseks. Lisaks tehakse säte tehnoloogianeutraalseks. Kuigi 2023. aastal jõustunud muudatusega sätestati uue mõistena elektrooniline keskkond, siis praktikas ei ole vahet, kuidas taotlus esitatakse. Samuti ei ole praegu võimalik juriidilistel isikutel tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks vajalikke dokumente elektroonilises keskkonnas esitada, mille tõttu on asjakohane vastav viide seadusest välja jätta.

Lõike 1 punkti 2 sisu ei muudeta, kuid kuivõrd kehtiva § 41 lõiget 5 paragrahvi uude sõnastusse üle ei tooda, jäetakse punktist 2 välja vastav viide. Punktid 3 ja 4 vastavad kehtiva paragrahvi lõike 1 punktile 3. Säte on õigusselguse huvides sätestatud punktidenä.

Lõige 2 lähtub kehtiva seaduse lõikest 3, kuid sätestab edaspidi ühetaoliselt, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi pikendamiseks esitatakse taotlus Kaitsepolitseiametile hiljemalt kuus kuud enne selle kehtivusaja lõppemist. Tähtaega pikendatakse kolmelt kuult kuuks, sest kolm kuud on minimaalne menetlusaeg. Töötleva üksuse enda huvides on, et dokumendid saaksid võimalikult varakult ja korrektselt esitatud, et välistada olukorda, kus julgeolekukontrolli menetlus läheb oluliselt üle tähtaja. Samuti jäetakse välja viide toetavale asutusele. Kehtiva § 41 lõike 2 sõnastust uude teksti üle ei tooda, sest sätte sisu kajastub lõike 1 punktis 1, st tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel või selle pikendamisel tuleb taotlejal põhjendada töödelda soovitava riigisaladuse taset.

Lõikes 3 on kehtiva RSVS § 41 lõike 4 regulatsioon, sõnastuses on termin *töötlemisluba* terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*.

Lõikes 4 on kehtiva RSVS § 41 lõike 6 regulatsioon, milles asendatakse termin *töötlemisluba* terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 42. Paragrahvi pealkirjas asendatakse termin *töötlemisluba* terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Eelnõuga muudetakse sätete järjekorda, kaotatakse õigusselguse huvides mitmed ristviited §-le 32 ehk keeldumisalustele, mis kehtivad füüsilisele isikule juurdepääsuõiguse andmisel, samuti kehtestatakse täiendavad keeldumisalused. RSVS regulatsioon on Euroopa ja ka muu maailma võrdluses üks väheseid, milles on kajastatud riigisaladusele juurdepääsu õiguse andmisest keeldumise alused ülimalt detailselt. Valdava enamiku Eesti jaoks oluliste võrdlusriikide praktikas esineb üksnes viide julgeolekuohule ning muudest õiguslikest ja riigispetsiifilistest asjaoludest sõltub, kui palju julgeolekukontrolli teostav asutus keelduvat otsust põhjendama peab. Eesti õiguspraktikas on julgeolekuoht keeldumisaluse punktides lahti selgitatud ning iga alust tuleb keeldumisel detailselt sisustada ja põhjendada.

Kehtiva seaduse puuduseks on ebapiisavad keeldumisalused, mida on võimalik kohaldada juriidilistele isikutele riigisaladuse töötlemise loa andmise menetluses. Muutunud julgeolekuolukorras tuleb vaadata Eesti õigusruumi Euroopa õigusruumi ühe olulise osana. Arvestada tuleb asjaoluga, et märkimisväärselt on suurenenud julgeolekuohud, Euroopas on üha enam tööstusspionaaži ning tihti on just viimase puhul riskiks ettevõtjatega seotud isikud. Seetõttu on oluline, et ka sellise ohuvektoriga terviklikult tegeletaks, kuivõrd Euroopa Liit pakub märkimisväärsed rahalisi vahendeid väga paljudele teadus- ja arendustöö ning julgeolekuvaldkonna ja kaitsetööstusega seotud projektidele. Tihti eeldavad need projektid riigisaladuse töötlemise võimekust, mille tõttu osutuvad vajalikuks tööstusjulgeoleku sertifikaat ja selle juriidilised analoogid teistes Euroopa Liidu ja NATO riikides. Sellest lähtuvalt tuleb tagada, et Eesti õigusruumis oleks võimalik põhjendatult ja läbipaistvalt keelduda loa andmisest juriidilistele isikutele, kes võivad olulisel määral olla seotud riikidega, kes Eesti julgeolekut otseselt või kaudselt negatiivselt mõjutavad. Vastasel juhul võidakse ohustada Euroopa ja NATO kollektiivset julgeolekut organisatsioonide enda rahastusega. Loomulikult on Euroopa Liidus ja NATO-s ka edaspidi riike, kes määratlevad julgeolekuohte erinevalt, kuid Eesti riigi huvides on tagada ohutõkestus lähtuvalt meile endale kõige vahetumatest asjaoludest. Muudetud sõnastuses § 42 seda tervikuna võimaldab – vaadelda laiapindselt kõiki seonduvaid asjaolusid ning vajadusel keelduda tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest riskipõhiselt. Otsused peavad olema Kaitsepolitseiameti poolt põhistatud ja kohtus vaidlustatavad.

Lõike 1 sissejuhatavat lauset muudetakse vaid vormiliselt. Lõikes loetletakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmise keeldumisalused, mis kohalduvad füüsilisele isikule.

Punkti 1 sisu ei muudeta ning sätte kohaselt ei anta jätkuvalt tööstusjulgeoleku sertifikaati füüsilisele isikule, kellel puudub juurdepääsuõigus. Kehtiva punkti 3 sõnastust §-s 42 ehk keeldumisalustena edaspidi ei sätestata, see põhimõte on edaspidi sätestatud § 43 lõikes 2.

Punkti 2 puhul sätte mõte oluliselt ei muutu, kuid sõnastus on võrreldes senisega äraspidine. Senise sõnastuse kohaselt ei anta töötlemisluba füüsilisele isikule, kellel puudub põhjendatud vajadus töödelda salastatud teavet väljaspool riigiasutuse, Kaitseliidu või Eesti Panga valduses olevat kinnis- ja vallasasja. Nagu sõnastus viitab, on eesmärk saada töötlemisõigus väljaspool riigiasutuste või Kaitseliidu administratiiv- või turvaala.

Uue sõnastuse kohaselt ei anta füüsilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaati, kui tal puudub põhjendatud vajadus töödelda seda enda valduses oleval kinnis- või vallasasjal. Sõnastuslikult võib see tunduda mõneti kitsendav, sest tekib konkreetne nõue, et füüsiline isik peab tööstusjulgeoleku sertifikaadi saamiseks töötleva teavet enda territooriumil. Tegelikult on see aga ka varasema sätte mõte, sest kui füüsilisel isikul tekiks lepingu alusel vajadus töödelda teavet näiteks mõne riigiasutuse territooriumil, siis ei oleks tööstusjulgeoleku sertifikaat vajalik, vaid piisaks vastaval tasemel juurdepääsuõigusest ja lepingulisest suhtest. Sellist suhet ja nn teenuse osutamist on ette tulnud paljudel juhtudel. Füüsilisele isikule töötlemisluba kehtiva seaduse alusel väljastatud ei ole. Eelnõuga jäetakse füüsilise isiku tööstusjulgeoleku sertifikaadi saamise võimalus seaduse teksti edaspidi üksnes seetõttu, et Euroopa Liidu ja NATO regulatsioonid ei välista sellise õiguse andmist füüsilisele isikule. Seega õigusselguse ja võimalike tulevikus esineda võivate olukordade tarbeks on võimalus jätkuvalt seaduses.

Punkti 3 sõnastust täpsustatakse. Tööstusjulgeoleku sertifikaati ei anta füüsilisele isikule, kui tema juurdepääsuõigus või tööstusjulgeoleku sertifikaat on kehtetuks tunnistatud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses või selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete rikkumise tõttu. Osaliselt keeldumisalust laiendatakse, sest varem oli õigus keelduda üksnes juhul, kui töötlemisluba on varem kehtetuks tunnistatud. Samas sätet ka oluliselt kitsendatakse, sest nüüd on keeldumine seotud üksnes riigisaladuse töötlemise nõuete rikkumisega.

Lõikes 2 asendatakse termin *töötlemisluba* terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Punktide sisu ja järjestust muudetakse oluliselt. Lõikest 2 jäetakse keeldumisalusena välja viide juurdepääsuvajadusele (senise lõike 2 punkt 1), sest see kitsendab oluliselt ettevõtjate võimalusi potentsiaalsetes hangetes, sh välismaistes hangetes, osaleda. Samuti jäetakse välja senise lõike 2 punkti 2 viide põhjendatud vajadusele, sest koos juurdepääsuvajadusega on need üksteist teatavas osas välistavad tingimused. Seda vastuolu on põhjalikult käsitletud seaduseelnõu väljatöötamise kavatsuses.

Punkti 1 sõnastus on sisult kehtiva seaduse § 42 lõike 2 punkt 3, milles viidatakse § 40 lõikele 4, sätestades, et tööstusjulgeoleku sertifikaati ei anta juriidilisele isikule, kellel puudub riigisaladuse kaitset korraldav isik või kelle riigisaladuse kaitset korraldaval isikul puudub töötlevas üksuses töödeldava teabe kõrgeimale salastatuse tasemele vastav juurdepääsuõigus.

Punkti 2 uus sõnastus on sisult senise § 42 lõike 2 punkt 3. Sättega viidatakse konkreetselt eelnõuga muudetava § 40 lõikes 1 sätestatud tingimustele ehk tööstusjulgeoleku sertifikaati ei anta, kui taotleja ei ole: 1) füüsiline isik; 2) Eesti avalik-õiguslik juriidiline isik; 3) Eestis registreeritud eraõiguslik juriidiline isik. Välja on jäetud välisriigi juriidilise isiku Eestis registreeritud filiaal, kellele Eestis tööstusjulgeoleku sertifikaati taotleda ei saa.

Punktid 3, 4 ja 5 on oma sisult senise seaduse vastava paragrahvi punkt 4, mille viide § 32 lõike 1 punktidele 7, 8 ja 10 on eraldi punktidenä välja kirjutatud. Muutmise eesmärk on suurendada õigusselgust ja vähendada ristviiteid. Julgeolekukontrolli teostamise praktikas on ristviited tekitanud taotlejates pigem segadust, selgem sõnastus võimaldab taotlejal paremini aru saada tingimustest ja võimalikest keeldumisalustest. Tööstusjulgeoleku sertifikaati andmast keeldutakse juriidilisele isikule, kelle tegevus on suunatud Eesti julgeoleku vastu (punkt 3), kes on toime pannud riigivastase kuriteo või kuriteo inimsuse vastu (punkt 4) või kellele varem antud tööstusjulgeoleku sertifikaat on kehtetuks tunnistatud käesolevas seadus sätestatud regulatsiooni alusel, viie aasta jooksul kehtetuks tunnistamisest alates (punkt 5).

Punkt 6 on oma sisult senine punkt 5, mis sätestab, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keeldutakse juriidilisele isikule, kelle puhul esinevad pankrotimenetluse algatamise eelduseks olevad tingimused või kelle suhtes on algatatud likvideerimismenetlus.

Punkt 7 on uus säte, mille kohaselt keeldutakse juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaati andmast, kui tegelikud kasusaajad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 9 tähenduses ei ole tuvastatavad või kui isik on tegelike kasusaajate kohta esitanud valeandmeid. Tegelikud kasusaajad on üks olulisimaid usaldusväärsuse hindamise meetmeid, sest see näitab, kes ettevõtja tegevusest enim kasu saab ning kes saab ettevõtjat või selle tegevusi otseselt või kaudselt olulisel määral mõjutada.

Punkt 8 on uus säte, mille kohaselt ei anta tööstusjulgeoleku sertifikaati juriidilisele isikule, kui juriidilisel isikul ei ole mitte ühtegi juhtorgani liiget, kellel oleks juurdepääsuõigus sellel tasemel salastatud teabele, mida tema juhitud juriidiline isik töötleb. Nõue vastab rahvusvahelisele praktikale (Poola, Horvaatia, Leedu, Sloveenia, Rumeenia, Saksamaa). Siiani ei ole juhtorgani liikmel olnud kohustust julgeolekukontrolli läbida. Praktikas on julgeolekukontroll läbitud juhul, kui ettevõtja juht või juhtorgani liige on ise vastutav salastatud teabe kaitse eest, näiteks on ta riigisaladuse kaitset korraldav isik või vahetult seotud hangete või muude võimalike salastatud teabe töötlemisega seotud töödega. Arvestades julgeolekuolukorda, on vajalik, et juriidilise isiku vähemalt üks juht saaks olla detailselt kursis, millistes projektides ja millistel eesmärkidel neis osaletakse ning missugune on projektist saadav lõpptulem. Kui projekt on salastatud vähemalt piiratud taseme riigisaladuse või salastatud välisteabena, ei tohi juhtkonna liige, kel puudub vastav luba, sellega tutvuda. Nõude näol on tegemist usaldusväärsuse hindamise meetmega ja tööstusjulgeoleku sertifikaat kinnitab ettevõtja usaldusväärsust (sh rahvusvahelisel tasandil). Sarnaselt välisriikide praktikale peab tööstusjulgeoleku sertifikaadi omanik eelkõige ise olema huvitatud sertifikaadi olemasolust.

Punkt 9 on uus säte, mis täiendab punkti 8. Tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keeldutakse ka juriidilisele isikule, kelle juhi või juhtorgani liikmel esineb füüsilise isiku juurdepääsuõigust välistav asjaolu, mis on sätestatud RSVS § 32 lõike 1 punktides 4–8. See tähendab, et tööstusjulgeoleku sertifikaati ei anta juriidilisele isikule, kes on seotud Eesti riigi vastase tegevusega või on ohuks Eesti julgeolekule. See säte ei tähenda, et kõikidele juhtkonna liikmetele tehakse eraldi julgeolekukontroll füüsilise isiku ankeedi alusel, vaid juriidilise isiku tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel on juriidilise isiku juhtkond välja toodud taotleja ankeedis ning juhtkonna liikmeid hinnatakse juriidilise isiku suhtes teostatava julgeolekukontrolli käigus.

Sarnaselt kehtivale seadusele sätestab **lõige 3** alused, mille põhjal on võimalik juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keelduda. Sarnaselt eelmise lõike muudatustega on ka selles lõikes kirjutatud lahti ristviited § 32 lõikele 2, mille tõttu on aluseid punktide loeteluna näiliselt senisest rohkem. Kaalutlust võimaldavate keeldumisaluste täiendamise vajadus on tingitud oluliselt muutunud ja pingestunud julgeolekuolukorrast ning Kaitsepolitseiameti, aga ka mujal maailmas aset leidnud kaasustest.

Punkt 1 sätestab, et juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest võib keelduda, kui isikul puudub juurdepääsuvajadus. Tegemist on kehtiva seaduse imperatiivse keeldumisalusega (§ 32 lõike 2 punkt 1). Põhjus, miks säte tõstetakse kaalutlust võimaldavate keeldumisaluste hulka, seisneb selles, et teoreetiliselt võib tekkida olukord, kus näiteks ettevõtjal on tööstusjulgeoleku sertifikaat 10–15 aastat, kuid üheski salastatud teabe töötlust eeldavas hankes ega projektis ta osalenud ei ole. See annab võimaluse ettevõtjale sertifikaadi

andmisest keelduda juurdepääsuvajaduse puudumise põhjendusel, kuna julgeolekukontrolli teostamine ja ettevõtja riigisadaluse töötlemise loa omajana haldamine on riigile samuti kulu. Esmataotlejate puhul seda sätet ei rakendata, sest juurdepääsuvajaduse puudumist hakatakse hindama vastavalt juriidilise isiku edasisele tegevusele või püüetele võita hankeid või osalusi projektides.

Punkt 2 on sätestatud osaliselt kehtiva keeldumisasalusena (§ 42 lõike 3 punkt 1, viitega § 32 lõike 2 punktile 1). Kehtiv sõnastus sätestab, et juriidilisele isikule töötlemisloa andmisest võib keelduda, kui tema tegevus on olnud suunatud Eesti Vabariigi ja tema julgeoleku vastu. Täiendusena lisatakse, et keelduda võib ka juhul, kui tema tegevus võib kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekuhuve. Sellise täienduse kehtestamine on vajalik tulenevalt sellest, et praktikas võib tekkida probleemseid olukordi, kus ettevõtja võib tarnida seadmeid, näiteks sõjavõimekusega droone, ka riikidele, kes Eesti julgeolekule otsest ohtu ei kujuta, kuid on tihedates suhetes, või isegi aktiivses sõjalises koostöös riigiga, kes seda teeb. Samuti võib ettevõtjal muul viisil olla vahetut ohtu kujutava riigiga tihedat koostöö – see koostöö ei pruugi olla otsene julgeolekuoht, kuid pikas perspektiivis võib kahjustada julgeolekuhuvisid näiteks majanduslike sõltuvussuhete tõttu. Ühtlasi on näiteid, kus ettevõtjatel on väga tugevad majandushuvid ebademokraatlikes riikides, mille tõttu võib ka see pikas perspektiivis kahjustada Eesti julgeolekut ja demokraatlikku riiki.

Punktid 3–10 vastavad kehtiva seaduse § 42 lõike 3 punktile 1, milles omakorda viidatakse § 32 lõike 2 valitud punktidele. Suurim sõnastuslik muudatus puudutab uut punkti 9. Sisu ei muutu, kuid erinevus seisneb selles, et kui § 32 lõike 2 punkt 10 on sätestatud füüsilise isiku kohta, siis uus sõnastus kehtib juriidilise isiku kohta. Punktides 3–10 sätestatakse, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest võib keelduda juriidilisele isikule:

- 3) kes on seotud isiku või ühendusega, mis oma tegevusega eirab avalikku korda või mille tegevus on suunatud Eesti Vabariigi iseseisvuse ja sõltumatuse vägivaldsele muutmisele, territoriaalse terviklikkuse vägivaldsele rikkumisele, vägivaldsele võimuhaaramisele või Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele;
- 4) kes on kriminaalmenetluse osaline kahtlustatava või süüdistatavana;
- 5) kellel on mitu väärteokaristust ja neid karistusandmeid ei ole karistusregistrist kustutatud;
- 6) kelle suhtes viiakse läbi väärteomenetlust korruptiivse teo tunnustel või käesoleva seaduse või selle alusel antud õigusakti rikkumise tunnustel;
- 7) keda on karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest ja neid karistusandmeid ei ole karistusregistrist kustutatud;
- 8) keda on karistatud ettevaatamatusest toimepandud riigivastase kuriteo eest, sõltumata sellest, kas need karistusandmed on karistusregistrist kustutatud;
- 9) kelle seaduslik esindaja on julgeolekukontrolli teostavale asutusele tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotleja ankeedis või pikendaja ankeedis või vestlusel tahtlikult varjanud andmeid, esitanud valeteavet või võltsitud andmeid, mis on olulised juurdepääsuloa andmise otsustamisel;
- 10) kes ei ole täitnud oma kohustusi riiklike ja kohalike maksude tasumisel.

Punktid 11 ja 12 vastavad senise seaduse § 42 lõike 3 punktidele 2 (kelle äri- ja kaubandustegevus ei ole vastavuses heade tavade ja kommetega) ja 3 (kes on viimase kolme aasta jooksul rikkunud riigihangete teostamiseks sõlmitud hankelepinguid), sätete sisu ei muudeta.

Punkt 13 vastab senise seaduse § 42 lõike 3 punktile 4, kuid muudetakse ulatust, millisel määral peab juriidilise isiku osade või aktsiate osakaal olema tuvastatav. Senise ühe kolmandiku

asemel on see uue sõnastuse järgi üks neljandik. Muudatus tuleneb rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse §-st 9, mis sätestab tegeliku kasusaaja mõiste ning mille lõige 2 viitab, et oluline osalus algab 25 protsendist: „(2) Kui tegelikku kasusaajat ei ole käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud viisil võimalik kindlaks teha, on äriühingu tegelik kasusaaja selline füüsiline isik, kelle otsene või kaudne osalus või kõigi otseste ja kaudsete osaluste summa ületab äriühingus 25 protsenti, sealhulgas osalused esitajaaktsiate või -osade kujul või muul viisil.“.

Punkt 14 sätestab uue normina, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest on võimalik keelduda juriidilisele isikule, kelle otsene või kaudne oluline osalus või valitsev mõju väärtpapierituru seaduse tähenduses on isikul, äriühingul või riigil, kes võib ohustada Eesti Vabariigi julgeolekut. Norm arvestab Euroopa akuutset julgeolekuolukorda ning taoline keeldumine tuleb sisustada julgeolekuasutuste ohuhinnangutega.

Punkt 15 on uus säte, mis täiendab lõike 2 punkte 8 ja 9. Tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest võib edaspidi keelduda ka juriidilisele isikule, kelle juhi või juhtorgani liikme juurdepääsuõiguse välistab asjaolu, mis on sätestatud RSVS § 32 lõikes 2 punktides 1–3 ja 5–8. Juriidiliste isikute puhul on võimaliku ohu hindamise üks olulisi parameetreid juhtkond, millest võivad tuleneda isikupõhised keeldumisalused, mis muudavad ettevõtja julgeolekuprofiili oluliselt negatiivsemaks. Sarnaselt lõike 2 punktile 9 ei tehta kõikidele juhtkonna liikmetele eraldi julgeolekukontrolli füüsilise isiku ankeedi alusel. Küll aga on juhtkond välja toodud juriidilise isiku tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotleja ankeedis ning juhtkonna liikmeid võetakse arvesse juriidilise isiku suhtes teostatava julgeolekukontrolli käigus. Kaalutluspõhiseid keeldumisi on julgeolekukontrollide menetlustes olnud keskmiselt seitse aastas, mis on võrreldes julgeolekukontrolli koguarvuga väga väike arv. Seetõttu ei mõjuta Kaitsepolitseiameti hinnangul selline keeldumisalus oluliselt võimalust tööstusjulgeoleku sertifikaati saada, eriti kuna sätted viitavad kuritegevusele või julgeolekuohule. Kui kriitilised asjaolud avalduvad, tuleb neid otsuses selgelt põhistada.

Punkt 16 on uus säte, mille kohaselt võib tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keelduda juriidilisele isikule, kellel on esinenud raskusi oma rahaliste kohustuste täitmisel viimase viie aasta jooksul. Taas on tegemist kaalutluspunktiga, mis võimaldab eri asjaolude kokkulangemise korral keelduda tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest, kui juriidilisel isikul on olulised majanduslikud probleemid. Majanduslike probleemide korral on võimalik võlgade kuhjumine, aga ka juriidilise isiku pankrot või kiire võõrandamine, mille tulemusel ei ole tegelikult tööstusjulgeoleku sertifikaat ehk usaldusväärse hinnang enam kehtiv (omanikuvahetuse tõttu).

Punkt 17 on uus alus. Selle kohaselt võib edaspidi tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keelduda juriidilisele isikule, kelle puhul on põhjendatud alus kahtlustada, et ta ei ole oma tegutsemises ja otsustusprotsessides iseseisev või võib tegutseda teise riigi huvides. Keeldumisalus eeldab julgeolekuasutuse ohuhinnangut ning on seotud Euroopa julgeoleku olukorraga ning tegutsemisega riigi huvides, kes võib otseselt või kaudselt ohustada Eesti julgeolekut.

Punktid 18 ja 19 on täiendused lõike 2 punktile 5, mille kohaselt ei anta juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaati, kui varasem tööstusjulgeoleku sertifikaat on kehtetuks tunnistatud riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse või selle alusel antud õigusakti sätete rikkumise tõttu viie aasta jooksul tööstusjulgeoleku sertifikaadi kehtetuks tunnistamisest arvates. Punktid 18 ja 19 on paindlikumad, kuid sätestavad võimaluse keelduda

tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest, kui juriidiline isik on rikkunud RSVS-is ja selle alusel sätestatud õigusaktides kehtestatud nõudeid (punkt 18) või kui tema tööstusjulgeoleku sertifikaat on varem kehtetuks tunnistatud, sõltumata tähtajast (punkt 19). Kuivõrd Kaitsepolitseiametile tuleb esitada rikkumiste teavitusi ning amet teostab ühtlasi vahetut järelevalvet riigisaladuse töötlemise nõuete üle, võib ta saada teavet rikkumistest, mis võivad olla niivõrd süsteemsed, et edaspidi on hädavajalik salastatud teabe töötlemist vältida. Praktikas ei ole Kaitsepolitseiamet ühtegi senist töötlemisluba kehtetuks tunnistanud ning ei ole esinenud ka väga tõsiseid rikkumisi. Sellegipoolest on õigusselguse ja salastatud teabe kaitse huvides oluline, et normid oleksid ühemõtteliselt sõnastatud.

Lõige 4 vastab kehtiva seaduse lõikele 5. Sätte sisuks on viidata, et eelkirjeldatud asjaolude kontrollimiseks viiakse juriidilise isiku suhtes läbi julgeolekukontroll.

Lõige 5 on uus säte, mis seondub lõike 2 punktiga 9 ja lõike 3 punktiga 15 ehk juriidilise isiku juhi või juhtorgani liikme kontrolliga. Sätte kohaselt kontrollitakse juriidilise isiku julgeolekukontrolli käigus konkreetset juhti või juhtorgani liiget tema nõusolekul. Ka varem vaadeldi konkreetset ettevõtjat, sh juhtkonda, n-ö teabekogumis, sest hinnati osalus- ja juhtimisskeeme, kuid mitte isikupõhiselt. Isikuandmete töötlemise läbipaistvuse huvides on oluline, et juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keeldumist võimaldav õigusnorm oleks selgemalt sätestatud.

Kehtiva seaduse § 42 lõiked 4 ja 6 eelnõu tekstis ei kajastu. Lõige 4 sätestab, et riigisaladuse töötlemiseks loodud tingimuste kontrollimise korra kehtestab Vabariigi Valitsus RSVKK-s. Praktikas eraldi kontrollimise korda kehtestatud ei ole, vaid määruses sätestatakse nõuded, millele administratiiv- või turvaala peab vastama. Seega lähtub Kaitsepolitseiamet turvaala kooskõlastamisel RSVKK-s sätestatud nõuetest ja määruse alusel kehtestatud juhendist. Administratiivala kooskõlastada vaja ei ole, kuid Kaitsepolitseiamet kontrollib määruses ja juhendis sätestatud nõuetele vastavust. Kehtiva paragrahvi lõige 6 on säte, millel ei ole olnud praktikas kasutust, mistõttu see jäetakse ettepaneku kohaselt seaduse tekstist välja. Sätte kohaselt peab tööstusjulgeoleku sertifikaati omava füüsilise isiku või juriidilise isikuga lepingulises suhtes olev töötlev üksus (näiteks riigiasutus või põhiseaduslik institutsioon) § 42 lõigetes 1–3 sätestatud asjaolude ilmnemisest viivitamata Kaitsepolitseiametit teavitama. Ei ole aga objektiivselt mõistlik eeldada, et riigiasutus sellistest asjaoludest kuidagi üldse teada võiks saada. Teavitamise võimalus jääb alles, kuid kaotatakse kohustus, sest asjaolude esinemist kontrollib Kaitsepolitseiamet julgeolekukontrolli käigus.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 43. Paragrahv ise jääb sisult samaks, sätestades jätkuvalt tööstusjulgeoleku sertifikaadi (varasema *töötlemisloa*) andmise ja pikendamise regulatsiooni.

Lõige 1 on samasisuline senise § 43 lõikega 2, kuid sõnastuses võetakse eeskju RSVS § 33 lõikest 2. Sätestatakse, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmise, andmisest keeldumise, või selle kehtivuse pikendamise, pikendamisest keeldumise ja kehtetuks tunnistamise aluseks on julgeolekukontrolli käigus kogutud teave. Varem oli lõige 1 (töötlemisloa andmine) seotud riigisaladuse kaitseks nõutud tingimuste, näiteks nõuetele vastava turvaala olemasolu kontrollimisega, nüüd on see sätestatud põhjalikumalt lõikes 2.

Lõige 2 on osaliselt samasisuline senise lõikega 1. Lõikes 2 sätestatakse tingimused A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaadi väljastamiseks ehk tingimused, millal võib sertifikaadi omanik riigisaladust töödelda iseseisvalt enda valduses oleval kinnis- või vallasasjal. Kui taotleja on läbinud julgeolekukontrolli, siis A-kategooria tööstusjulgeoleku

sertifikaat väljastatakse piiratud taseme puhul pärast administratiivala loomist. Konfidentsiaalse või kõrgema taseme riigisaladuse töötlemiseks peab taotleja looma endale turvaala ning pärast Kaitsepolitseiameti antud kooskõlastust antakse taotlejale A-kategooria sertifikaat. Taotleja soovil väljastatakse talle B-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat seniks, kuni ta ei ole nõuetele vastavaid tingimusi loonud. Paindlikuma regulatsiooni loomise vajadus tuleneb sellest, et mitmetest asjaoludest tulenevalt võivad ehitustööd aega võtta, kuid B-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat võimaldaks ettevõtjal juba hangetes osaleda.

Lõikes 3 korrigeeritakse tähtaegu. Edaspidi otsustatakse füüsilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmine kolme kuu jooksul (varem kaks kuud), juriidilise isiku puhul on tähtaeg jätkuvalt kuus kuud. Kuivõrd füüsilise isiku juurdepääsuõiguse menetlus kestab minimaalselt kolm kuud, ei ole praegu kehtiv kaks kuud asjakohane. Samuti ei ole edaspidi vajalik lõike 3 teine lause, milles viidatakse kehtiva § 41 lõikele 5, st füüsilise isiku tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmise otsuse saab teha koos füüsilise isiku juurdepääsuõiguse andmise otsusega. Lause jäetakse välja seetõttu, et ei senine ega loodav regulatsioon sellist võimalust ei välista, kuid see sõltub igal juhul esitatud dokumentidest ja loodud tingimuste nõuetekohasusest.

Lõige 4 jääb oma sisult samaks senise lõikega 4, kuid sätte punktides 1–4 asendatakse termin *töötlemisluba* läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Jätkuvalt sätestab lõige 4, millistel juhtudel on õigus tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel julgeolekukontrolli pikendada: otsuse tegemisel on vajalik tugineda välisriigi teabele (punkt 1); taotlejaga ei ole olnud võimalik läbi viia vestlust (punkt 2); on võimalik, et järgneva kuue kuu jooksul keeldumisalus kas ilmneb või langeb ära (punktid 3 ja 4).

Lõige 5 jääb oma sisult samaks senise lõikega 5, kuid sätte punktides 1–3 asendatakse termin *töötlemisluba* läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Punkti 4 ei muudeta. Lõike 5 punktides 1-4 sätestatakse, millistel juhtudel võib Kaitsepolitseiamet tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotluse jätta läbi vaatamata.

Lõige 6 jääb oma sisult samaks senise lõikega 6. Termin *töötlemisluba* asendatakse läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Lõikes 6 sätestatakse, et Kaitsepolitseiametil on õigus tööstusjulgeoleku sertifikaat väljastada madalama taseme riigisaladuse töötlemiseks, kui seda algselt taotleti.

Lõike 7 sõnastust muudetakse, kuid sätte mõte jääb samaks. Jätkuvalt võib tööstusjulgeoleku sertifikaadi anda tähtajaliselt ja ka lühemaks ajaks, kuid see ei ole edaspidi seotud ajutise töötlemisvajadusega, sest eelkõige juriidilise isiku puhul ei ole töötlemisvajadus enam esmatähtis ega tööstusjulgeoleku sertifikaadi saamisel määrav kriteerium. Edaspidi on sertifikaadi saamine seotud julgeolekukontrolli käigus ilmnunud asjaoludega. Kõiki otsuseid tuleb Kaitsepolitseiametil põhjendada.

Lõikes 8 sätestatakse sarnaselt senisele lõikele 8 andmed, mis peavad kajastuma tööstusjulgeoleku sertifikaadi pikendamisel. Sätte punktides 1–6 asendatakse termin *töötlemisluba* läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat* ning lisaks sätestatakse punktis 5 tööstusjulgeoleku sertifikaadi kategooria (A- või B-kategooria). Senise lõike 7 regulatsiooni, mis sätestab tähtajalise töötlemisloa andmise võimaluse juhul, kui töötlemise vajadus on ajutine, uude teksti üle ei tooda. Põhjuseks on asjaolu, et eelnõu kohaselt ei ole tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmine enam seotud konkreetse töötlemisvajadusega, vaid tööstusjulgeoleku sertifikaat ise muutub loogiliseks aluseks, mille põhjal juriidilisel isikul üldse töötlemisvajadus saab tekkida.

Lõige 9 jääb oma sisult valdavalt samaks senise lõikega 8. Termin *töötlemisluba* asendatakse läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Samuti tehakse säte tehnoloogianeutraalseks ehk jäetakse välja viide elektroonilisele keskkonnale, sest pole oluline, mil viisil teavitus saadetakse. Valdkonna halduse üldine suundumus on elektrooniliste kanalite kasutamise poole. Kaitsepolitseiametil on olemas ka vastav keskkond, kuhu osapooled järk-järgult liidestatakse.

Lõiget 10 ei muudeta sisuliselt. Termin *töötlemisluba* asendatakse terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat* ning viide toetavale asutusele jäetakse välja. Lõige 10 sätestab, et tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest või selle kehtivuse pikendamisest keeldumise korral saadan Kaitsepolitseiamet taotlejale otsuse ametlikult kinnitatud ärakirja viie tööpäeva jooksul arvates otsuse tegemisest.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 44 ning kehtestatakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi kehtivuse lõppemine (kehtiva RSVS kohaselt töötlemisloa kehtivuse lõppemine) uues sõnastuses.

Lõikes 1 asendatakse termin *töötlemisluba* läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*. Säte reguleerib jätkuvalt, millistel tingimustel tööstusjulgeoleku sertifikaadi kehtivus lõpeb.

Lõige 2 sätestab, et A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat tunnistatakse kehtetuks füüsilisel isikul, kellel puudub põhjendatud vajadus töödelda riigisaladust või salastatud teabekandjaid enda valduses oleval kinnis- või vallasasjal. Varem kehtis § 44 lõige 2 nii juriidilise isiku kui ka füüsilise isiku kohta. Juriidilise isiku puhul eraldi aluseid, mille tõttu üksnes A-kategooria sertifikaat kehtetuks tunnistatakse, ei esine. Juriidilised isikud jäetakse välja seetõttu, et tööstusjulgeoleku sertifikaat ei eelda neilt edaspidi alalist põhjendatud töötlemisvajadust. Seetõttu ei kajastu uues regulatsioonis enam senise § 44 lõige 3, mis sätestab, et töötlemisvajaduse ajutise äralangemise puhul võib töötlemisloa jätta kehtetuks tunnistamata.

Lõige 3 sätestab edaspidi, et A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaadi võib kehtetuks tunnistada, kui töötleva üksuse loodud tingimused ei vasta kõnesolevas seaduses ja selle alusel antud õigusaktides riigisaladuse ja seda sisaldavate teabekandjate kaitseks kehtestatud tingimustele. Säte vastab senise § 44 lõike 2 punktile 2, kuid see oli seni töötlemisloa kehtetuks tunnistamise aluseks. See tähendab peaaegselt nõutele vastava administratiiv- või turvaala loomist ja tingimuste säilitamist. Kui näiteks kontrolli käigus selgub, et turvaalal esineb oluline puudus, on võimalik anda ka tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks ehk sertifikaati ei tule ilmtingimata kehtetuks tunnistada.

Lõige 4 sätestab tingimused, mille esinemise korral tööstusjulgeoleku sertifikaat, sõltumata kategooriast, tunnistatakse kehtetuks. Punkt 1 sätestab, sertifikaat tunnistatakse kehtetuks, kui füüsilise isiku juurdepääsuõigus on lõppenud (senise § 44 lõike 2 punkt 3). Punkt 2 sätestab, et sertifikaat tunnistatakse kehtetuks juhul, kui juriidilisel isikul esineb § 42 lõikes 2 nimetatud asjaolu (senise § 44 lõike 2 punkt 4).

Lõikes 5 sätestatakse, et tööstusjulgeoleku sertifikaat, sõltumata kategooriast, võidakse tunnistada kehtetuks, kui juriidilisel isikul esineb käesoleva seaduse § 42 lõikes 3 nimetatud asjaolu (punkt 1, senise § 44 lõike 4 punkt 1) ning kui juriidiline isik ühineb, jaguneb või kujundatakse ümber (punkt 2, senise § 44 lõike 4 punkt 2).

Lõiked 6, 7 ja 8 kajastavad uues sõnastuses osaliselt seniste § 44 lõigete 5, 6 ja 7 regulatsiooni. Olulisim muudatus on, et toetava asutuse funktsiooni kadumise tõttu ei ole enam vaja toetavat

asutust tööstusjulgeoleku sertifikaadi kehtetuks tunnistamisest teavitada. Jätkuvalt tunnistab sertifikaadid kehtetuks Kaitsepolitseiameti peadirektor ning Kaitsepolitseiamet peab teavitama tööstusjulgeoleku sertifikaadi kehtetuks tunnistamisest konkreetset füüsilist või juriidilist isikut, aga lisaks ka kõiki tema asjassepuutuvaid lepingupartnereid. See on vajalik seetõttu, et lepingupartner, nii Eesti-sisene kui ka -väline hankija või mis tahes projekti haldav üksus, sh ministeerium, välisriigi riigiasutus või EL-i institutsioon, oleks teadlik, et füüsiline või juriidiline isik ei saa enam oma kohustusi täita. Välisriigi lepingupartnerit teavitab riigi julgeoleku volitatud esindaja.

Eelnõuga muudetakse RSVS § 45. Sarnaselt kehtivale RSVS-le sätestatakse lõikes 1 täiendavad asjaolud lisaks §-s 20 sätestatule, mille ilmnemisel tuleb teavitada Kaitsepolitseiametit. Varem olid need kohustused üksnes töötlemisluba omaval eraõiguslikul juriidilisel isikul. Edaspidi on § 45 sõnastatud laiemalt ehk tööstusjulgeoleku sertifikaati omava juriidilise isiku kohta (nii era- kui ka avalik-õigusliku). Praktikas on selgunud, et ei ole põhjendatud, et avalik-õiguslikud juriidilised isikud on teavitamiskohustustest vabastatud. Kuigi nende juhtimisloogika ja korraldus erinevad eraõiguslikust juriidilisest isikust, siis julgeolekuohtude hindamise vaatepunktist ei ole neil erinevust.

Punkti 1 ei muudeta, jätkuvalt tuleb teavitada ühinemisest, jagunemisest või ümberkujundamisest.

Punkti 2 täiendatakse nii, et lisaks juhatuse või nõukogu liikme muutumisele tuleb teavitada ka juhi muutumisest.

Punkt 3 on kehiva normi punkt 5 ehk teavitada tuleb algatatud pankroti- või likvideerimismenetlusest. Senine punkt 3, mille kohaselt juhatuse ja nõukogu liikmete pikema kui kolmekuulise välisriigis viibimise korral tuli Kaitsepolitseiametile teatada nende kontaktandmed, jäetakse tekstist välja.

Punkt 4 on uus punkt, mille kohaselt tuleb tööstusjulgeoleku sertifikaati omaval juriidilisel isikul teavitada Kaitsepolitseiametit riigisaladuse või salastatud välisteabe töötlemist eeldavas hankes osalemisest, eduka pakkumuse otsusest sellises hankes või osalemisest muus projektis, mis eeldab salastatud teabe töötlemist. Esiteks aitab see hinnata pikas perspektiivis, kas juriidiline isik on soovinud salastatud projektides nii Eestis kui välismaal osaleda või tal on tööstusjulgeoleku sertifikaat järgnevat 10–15 aastat, aga üheski hankes ta tegelikult ei osale. Sellisel juhul ei ole ettevõtjal seda sertifikaati vaja ning riigi halduskoormust arvestades saab tööstusjulgeoleku sertifikaadi jätta pikendamata. Lisaks on sätte praktiline väärtus eelkõige teadmine, kes võivad olla tööstusjulgeoleku sertifikaadi omaniku peamised lepingupartnerid, st juhul kui tööstusjulgeoleku sertifikaat kehtetuks tunnistatakse, avastatakse võimalikud teabelekked vms julgeolekuohud. Sellisel juhul on Kaitsepolitseiametil ka teavituskohustus vastavalt § 44 lõikele 8.

Uue lõikega 2 sätestatakse, et kui juriidilise isiku eduka pakkumuse otsus ehk nn hankevõit hõlmab salastatud välisteavet, tuleb sellest teavitada ka riigi julgeoleku volitatud esindajat.

Eelnõu § 1 punktiga 27 tunnistatakse RSVS § 46 kehtetuks.

RSVS § 46 kehtetuks tunnistamine on tingitud eelnõuga tehtavast muudatusest, millega viiakse kehtiva RSVS § 46 sisu üle uude §-i 34².

Eelnõu § 1 punktiga 28 muudetakse RSVS § 49 lõiget 3 ja asendatakse sõna *töötlemisluba* sõnadega *tööstusjulgeoleku sertifikaat* vastavas käändes ning sõnad *juurdepääsu- või töötlemisloa* sõnadega *juurdepääsuloa või töötlemissertifikaadi*.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse RSVS § 49 lõiget 6.

Olulisima sisulise muudatusena ei kajastata uues sõnastuses enam tööstusjulgeoleku sertifikaadi (varasem *töötlemisluba*) taotlemise protsessi puhul toetava asutuse funktsioon, antud juhul seoses võimaliku taotlusega julgeolekukontrolli lõpetamiseks juriidilise isiku suhtes. Toetava asutuse asemel on sättes sõnaselgelt välja toodud, et julgeolekukontroll lõpetatakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotleja enda soovil. Lisaks asendatakse sättes termin *töötlemisluba* läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*.

Eelnõu § 1 punktiga 30 muudetakse RSVS § 53 lg 1 riigisaladuse kaitse nõuete rikkumise sätteid.

Lõikest 1 jäetakse välja viide RSVS § 42 lõikele 6, kuna viidatud säte tunnistatakse kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 31 asendatakse RSVS § 53 lõikes 3 ja § 54 lõikes 2 arv „32 000“ arvuga „100 000“.

Kehtiva RSVS § 53 lõikes 3 ja § 54 lõikes 2 sätestatud trahvimäär juriidilistele isikutele RSVS rikkumise eest on 32 000 eurot, määr kehtib alates 2011. aastast. Sellisel trahvimääral ei ole enam samasugust hoiatavat ja preventiivset mõju nagu selle kehtestamisel. Arvestades inflatsiooni, on asjakohane seda summat korrigeerida vastavalt tarbijahinnaindeksile. Viimastel aastatel on julgeolekuolukord muutunud üha keerulisemaks, mistõttu on oluline, et trahvimäärad oleksid piisavalt kõrged, et hoida ära potentsiaalseid rikkumisi. Kõrgem trahvimäär toimib heidutava meetmena, suurendades juriidiliste isikute motivatsiooni järgida kehtivaid reegleid.

Trahv summas 100 000 eurot on proportsionaalne, arvestades eespool toodut ning võttes arvesse ettevõtjate majanduslikku võimekust ja trahvimäärade hoiatavat eesmärki. See aitab täita trahvide preventiivset eesmärki ja tagab, et karistused on proportsionaalsed rikkumise tõsiduse ja võimalike tagajärgedega.

Eelnõu § 1 punktiga 32 tehakse RSVS § 55 lõikes 2 tehniline muudatus, milles termin *töötlemisluba* asendatakse läbivalt terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*.

Eelnõu § 1 punktiga 33 täiendatakse RSVSi rakendussättega §-ga 58¹.

Tegemist on üleminekusättega, mille kohaselt senised kehtivad töötlemisload võrdsustatakse A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaatidega, sest kõikidel töötlevatel üksustel ehk juriidilistel isikutel on olemas turvaala või administratiivala. Turvaala loomine on olnud kehtiva õiguse kohaselt töötlemisloa saamise eeltingimuseks. Eelnõu üks läbivaid eesmärke oligi selle probleemi lahendamine. Enam ei pea ettevõtja kohustuslikus korras turvaala välja ehitama enne tööstusjulgeoleku sertifikaadi saamist või ka hiljem, kui ta selleks vajadust ei näe. Piiratud tasemel salastatud teabe töötlemiseks piisab administratiivalt. Seega tulevikus, nt tööstusjulgeoleku sertifikaatide pikendamisel, saavad juriidilised isikud ise hinnata, kas neil on jätkuvalt soov säilitada A-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat või kohapealne

töötlemisvõimekus ära kaotada ning minna üle teenuse osutamisele tellija territooriumil, mida võimaldab B-kategooria tööstusjulgeoleku sertifikaat.

Eelnõu paragrahvis 2 sätestatakse **riigihangete seaduse (RHS)** muudatused.

Eelnõu § 2 punktiga 1 asendatakse RHS § 175 lõikes 1 sõnad „riigisaladuse töötlemise loa“ sõnadega „tööstusjulgeoleku sertifikaadi“.

Muudatus on vajalik, et täpsustada ja selgitada seaduse teksti ning tagada ühtne ja arusaadav terminikasutus. Kuigi sõnastus muutub, säilib muudatuse tulemusena sätte sisu ja eesmärk. Muudatus on tehniline ja aitab vältida võimalikke segadusi või arusaamatusi seaduse tõlgendamisel. Tegemist on normi sõnastuse täpsustusega, mille tulemusel sätte sisu ei muutu.

Eelnõu § 2 punktiga 2 asendatakse RHS § 178 lõikes 3¹ sõnad „riigisaladuse töötlemise loa“ sõnadega „tööstusjulgeoleku sertifikaadi“ ning lõiget täiendatakse pärast sõnu „salastatud välisteabele juurdepääsu sertifikaadi või“ sõnaga „muud“.

Tegemist on normi sõnastuse täpsustusega, mille tulemusel sätte sisu ei muutu.

Eelnõu § 2 punktiga 3 muudetakse RHS § 178 lõiget 3².

Tegemist on normi sõnastuse täpsustusega, mille tulemusel sisu ei muutu.

Eelnõu § 2 punktiga 4 muudetakse RHS § 178 lõige 4.

Tegemist on normi sõnastuse täpsustusega, sisu ei muutu.

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse RHS § 178 lõige 5.

Tegemist on normi sõnastuse täpsustusega, kuid sisu ei muutu.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse **riigilõivuseaduse (RLS)** muudatused.

Eelnõu § 3 punktiga 1 täiendatakse RLS 11. peatüki 1. jagu 5. jaotisega ja §-ga 269¹, milles kehtestatakse tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks ja pikendamiseks riigilõiv. Nii oleks juriidilisel isikul edaspidi võimalik taotleda tööstusjulgeoleku sertifikaati ilma, et ta peaks ilmtingimata riigisaladust hõlmavas projektis vahetult osalema. Nagu varem öeldud, on põhimõtteliste muudatuste eesmärk, et juriidiline isik võiks huvi korral tööstusjulgeoleku sertifikaadi ette taotleda ja sobiva hanke või projekti korral selles operatiivselt osaleda ilma vajaduseta osaleda paralleelselt tööstusjulgeoleku sertifikaadi menetluses.

Tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemise ja pikendamise menetlusega kaasneb kulu, kuid siiani pole seda lõivustatud. Muudatustega kehtestatakse eraldi tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemise riigilõivu määr ja sellest tunduvalt madalam tööstusjulgeoleku sertifikaadi pikendamise riigilõivu määr. Tööstusjulgeoleku sertifikaadi pikendamise menetluses on paljud varem esitatud andmed ja dokumendid jätkuvalt asjakohased ning seetõttu on pikendamisega kaasnev kulu reeglina väiksem esmakordse tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisega kaasnevast kulust.

Riigilõivu määra kehtestamisel on üldpõhimõtteks, et riigilõiv kehtestatakse sellises määras, mis kataks vähemalt toiminguga kaasnevad kulud, kuid samas ei oleks liiga suur, ning et selle eesmärgiks ei saaks riigile iseseisva täiendava tuluallika loomine.

Tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemine ei ole kohustus, vaid võimalus. Tasuline menetlus on Siseministeeriumi hinnangul üks meetmetest, mis suunab juriidilist isikut iseseisvalt põhjalikult kaaluma, kas tööstusjulgeoleku sertifikaadi menetluses osalemine on tema tegevust ja eesmäärke silmas pidades asjakohane. Praktika on näidanud, et turul tegutsevad ka sellised ettevõtjad, kes on tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlenud mitte spetsiifilise teenuse osutamiseks, vaid enda usaldusväärsuse tõstmiseks äripartnerite ja potentsiaalsete klientide silmis. Riigilõivu kehtestamine aitaks mõnevõrra ennetada põhjendamatute taotluste esitamist ning on sellest tulenevalt põhjendatud.

Riigilõivumäära kujundamisel on oluline, et see kataks vähemalt toiminguga kaasnevad kulud, mis riigil tekivad tööstusjulgeoleku sertifikaatide taotluste menetlemise käigus. Senine praktika on näidanud, et tööstusjulgeoleku sertifikaatide taotluste menetlemine on ressursimahukas protsess. Kulude katmiseks ja kvaliteetse teenuse tagamiseks on otstarbekas kehtestada riigilõiv, mis kompenseeriks osaliselt riigile tekkinud kulud. Eelnõuga kavandatavate muudatuste puhul on arvestatud sellega, et kehtestatavad riigilõivude suurused oleksid sellised, et need kataksid osa teenuse osutamisega kaasnevatest kuludest.

Eelnõu paragrahvis 4 on esitatud seaduse jõustumisnorm.

Seaduse üldiseks jõustumise ajaks on kavandatud 01.09.2025. Seaduse jõustumiseks soovitakse jätta *vacatio legis*, mis võimaldaks Vabariigi Valitsusel kehtestada rakendusakti (RSVKK) muudatused ühel ajal seadusega.

4. Eelnõu terminoloogia

Senine termin *töötlemisluba* asendatakse terminiga *tööstusjulgeoleku sertifikaat*, sest see võimaldab kontseptuaalselt senisest enam paindlikkust. Töötlemisluba ei ole asjakohane ettevõtjate puhul, kes tegelikult enda territooriumil salastatud teavet ei töötle. Ka ingliskeelne vastav termin *facility security clearance* viitab pigem kontrollitusele ja usaldusväärsusele, mille tulemusel saadakse õigus salastatud teavet töödelda.

Arvestades asjaolu, et RSVS-s katab termin *töötlemisluba* laia adressaatide ringi – eraõiguslike juriidiliste isikute kõrval ka avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid ja füüsilisi isikuid, palume kooskõlastusel nendel osapooltel, kes peavad vajalikuks kehtiva termini (*töötlemisluba*) muutmist, tuua välja põhjendused, miks muudatus on hädavajalik arvestades, et salastatud teabe töötlemise erinevate tingimuste (nt loa tasemed sõltuvalt töötlemise asukohast) loomine on võimalik ka kehtivat terminoloogiat arvestades. Termin muudatuse (*töötlemisluba* vs *tööstusjulgeoleku sertifikaat*) võimalikud sõnastusvariandid hindame uuesti üle eelnõu kooskõlastuse järgselt.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

EL-i salastatud teabe kaitseks on kehtestatud 23. septembril 2013 Euroopa Liidu Nõukogu otsus 2013/488/EL ELi salastatud teabe kaitseks vajalike julgeolekueeskirjade kohta³. Samuti kehtib Euroopa Liidu Nõukogus kokku tulnud Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline kokkulepe, mis käsitleb Euroopa Liidu huvides vahetatava salastatud teabe kaitset (2011/C 202/05)⁴.

Eelnõus on salastatud välisteabe kaitset puudutav osa nende õigusaktidega kooskõlas.

6. Seaduse mõjud

6.1. Kavandatav muudatus: juriidilise isiku tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemise keskseks toetavaks asutuseks määratakse Kaitsepolitseiamet.

Mõju sihtrühm: Kaitsepolitseiamet

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele ja halduskoormusele

Vajadus senise töökorralduse muutmise järele on vähene. *De facto* Kaitsepolitseiamet juba haldab ja nõustab juriidilisi isikuid vahetult, sh konsulteerib töötlemisloa taotlemise osas. RSVS-is on praegu nõue, et konkreetne riigiasutus peab juriidilist isikut töötlemisloa taotlemisel põhjendustega toetama. Kaitsepolitseiameti halduskoormus suureneb ettevõtjate esmanõustamisel ja julgeolekukontrollide arvu suurenemise tõttu (ettevõtjate huvi kasvab). Arvestades Euroopa Liidu projektide lisandumist ning ettevõtjate võimalikku suurenevat huvi tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotleda on prognoositav lisavajadus üks ametikoht.

Mõju sihtrühm: tööstusjulgeoleku sertifikaadi saamist toetavad põhiseaduslikud institutsioonid, valitsusasutused ja valitsusasutuse hallatavad riigiasutused

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele ja halduskoormusele

Kõikide teiste seni juriidilisi isikuid toetanud riigiasutuste ja põhiseaduslike institutsioonide halduskoormus väheneb.

6.2. Kavandatav muudatus: juriidiliselt isikult ei eeldata tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel enam vahetu juurdepääsu vajadust.

Mõju sihtrühm: Kaitsepolitseiamet

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele ja halduskoormusele

Kaitsepolitseiameti halduskoormus suureneb juhul, kui märkimisväärselt rohkem juriidilisi isikuid asub tööstusjulgeoleku sertifikaate taotlema.

Mõju sihtrühm: juriidilised isikud

Kaasnev mõju: majanduslik mõju

Juriidiliste isikute jaoks muutub paindlikumaks riigisaladust hõlmavates riigihangetes osalemine. Potentsiaalselt suureneb konkurents. Pikas perspektiivis on loota positiivset majanduslikku mõju, kui juriidilised isikud ja riik hakkavad tegema senisest enam regulaarset ja strateegilist koostööd julgeolekuvaldkonnas.

³ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1486461411539&uri=CELEX:32013D0488>

⁴ Kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1486461306197&uri=CELEX:42011A0708\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1486461306197&uri=CELEX:42011A0708(01))

6.3. Kavandataav muudatus: tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemiseks ja pikendamiseks kehtestatakse riigilõiv.

Mõju sihtrühm: juriidilised isikud

Kaasnev mõju: majanduslik mõju

Mõju ulatus on väike, kuna riigilõivu kehtestamine tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel ja pikendamisel avaldab juriidilistele isikutele vähest majanduslikku mõju, sest kehtestatavad lõivud ei ole suured.

Tööstusjulgeoleku sertifikaadi üldine kehtivus on viis aastat ja 6000 euro suurune riigilõiv esmasel taotlemisel tähendab, et arvestuslikult on kulu viie aasta peale jagatuna 1200 eurot aastas. See on enamikule juriidilistele isikutele suhteliselt väike kulu. Tööstusjulgeoleku sertifikaadi pikendamise puhul tähendab 3000 euro suurune riigilõiv, et arvestuslik aastane kulu on 600 eurot, millel on juriidiliste isikute jaoks veelgi väiksem mõju.

Kehtestavad riigilõivud on juriidiliste isikute jaoks hallatavad, ei mõjuta oluliselt nende finantsolukorda ega konkurentsivõimet. Väiksematele ettevõtjatele võib riigilõivu kehtestamine olla tuntavam, kuid ei mõjuta siiski oluliselt ettevõtjate finantsolukorda. Riigilõivu kehtestamine motiveerib juriidilisi isikuid hoolikalt kaaluma tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotluste esitamist, vähendades seeläbi põhjendamatute taotluste arvu.

6.4. Kavandatavad muudatused: julgeolekukontrolli teostamist puudutavad muudatused ja juurdepääsuõiguse või tööstusjulgeoleku sertifikaadi andmisest keeldumise aluste täiendused.

Eelnõuga muudetakse RSVS §-de 31, 32, 40, 41, 42 regulatsiooni: täiendatakse rakenduspraktikas ilmnenud vajadustest lähtuvalt riigisaladusele juurdepääsu loa andmisest keeldumise aluseid ning tehakse muid riigisaladusele juurdepääsu õigusega seonduvaid muudatusi. Eelnõuga muudetakse sätete järjekorda, kaotatakse õigusselguse huvides mitmed ristviited keeldumisalustele, mis kehtivad füüsilisele isikule juurdepääsuõiguse andmisel, samuti kehtestatakse täiendavad keeldumisalused (nt juriidilisele isikule tööstusjulgeoleku sertifikaati andmast keeldutakse, kui tegelikud kasusaajad ei ole tuvastatavad või kui tegelike kasusaajate kohta on esitatud valeandmeid).

Mõju sihtrühm: julgeolekuasutused, juurdepääsuloa toetajad (RSVS § 31 lg 1 kontekstis) ja taotlejad

Sihtrühma puudutav teave ei ole avalik.

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele

Eespool nimetatud muudatustega ei kaasne julgeolekukontrolli tööprotsessis olulisi muudatusi.

Mõju sihtrühm: juriidilised isikud

Kaasnev mõju: juriidilise isiku juht ja juhtorgani liikmed peavad andma nõusoleku RSVS § 32 lg 1 p-des 4–8 ning lg 2 p-des 1–3 ja 5–8 sätestatud asjaolude tuvastamiseks.

RSVS kohaseks julgeolekukontrolliks nõusoleku andmine on eelduseks isiku julgeolekukontrollist teavitamise kohustuse täitmiseks. Asjaolud, mida eelnõu kohaselt kontrollitakse, on seotud isiku karistatuse ja isikuga seotud muude oluliste julgeolekuohtude tuvastamiseks vajalike andmetega.

Kaasnev mõju: majanduslik mõju

Kõik Kaitsepolitseiameti otsused peavad olema põhjendatud ning usaldusväärsuse säilitamine eeldab ka juriidilise isiku enda panust. Siiani ettevõtjatele töötlemisloa andmisest keeldutud ei ole ning Kaitsepolitseiamet ei prognoosi, et see uute aluste lisamise järel olulisel määral muutuks. Samuti ei mõjuta tööstusjulgeoleku sertifikaadi väljastamine ettevõtja äritegevust olulisel määral, vaid hõlmab üksnes salastatud teavet.

6.5. Mõju halduskoormusele

Mõju sihtrühm: Kaitsepolitseiamet

Riigilõivu kehtestamine võib suurendada uute tööstusjulgeoleku sertifikaatide taotluste arvu, mis omakorda suurendab taotluste läbivaatamisega seotud halduskoormust ja kulusid. Eeldatav mõju ei ole suur, olemasolevate huvitatud juriidiliste isikute põhine prognoos on, et täiendavalt oleks vaja üht ametikohta.

Mõju sihtrühm: juriidilised isikud

Juriidiliste isikute halduskoormus muudatustega ei suurene, kuid tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisel peavad nad suutma iseseisvalt põhjendada, millistel eesmärkidel nad tööstusjulgeoleku sertifikaati soovivad.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Väheneb nende riigiasutuste töökoormus, kes toetavad juriidilisi isikuid riigisaladusele juurdepääsu vajaduse põhjendamisel. Seevastu suureneb osaliselt Kaitsepolitseiameti töökoormus potentsiaalse halduskoormuse kasvu tõttu, kui senisest enam juriidilisi isikuid tööstusjulgeoleku sertifikaati taotlevad. Kuigi Kaitsepolitseiametil on juba praegu tööstusjulgeoleku sertifikaatidega juriidilistest isikutest keskne ülevaade ja ta nõustab neid juba praegu, on neil keskeks toetavaks asutuseks muutudes potentsiaalselt vaja senisest enam nõustada juriidilisi isikuid, kes tööstusjulgeoleku sertifikaadi taotlemisele mõtlevad. Kui suureneb oluliselt juriidiliste isikute hulk, kes tööstusjulgeoleku sertifikaati taotleda soovivad, on potentsiaalselt vaja täiendavat inimressurssi.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks muudetakse Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2007. a määrust nr 262 „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ (seletuskirja lisa). Määruse muutmise täpsemad sõnastusettepanekud töötatakse välja pärast kõnesoleva seaduseelnõu menetlust seletuskirja lisa esitatud määruse kavandi täiendamise teel.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 1. septembril 2025. Seaduse jõustumiseks soovitakse jätta *vacatio legis*, mis võimaldaks Vabariigi Valitsusel kehtestada rakendusakti (RSVKK) muudatused ühel ajal seadusega.

10. Eelnõu koostöölastamine

Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministeeriumidele ja Riigikantseleile ning arvamuse saamiseks Riigikogu Kantseleile, Vabariigi Presidendi Kantseleile, Õiguskantsleri Kantseleile, Eesti Pangale, Riigikontrollile ja Andmekaitse Inspektsioonile.

Eelnõu esitatakse arvamuse saamiseks Eesti Kaitse- ja Kosmosetööstuse Liidule, Eesti Väike- ja Keskmete Ettevõtjate Assotsiatsioonile ning Eesti Ehitusettevõtjate Liidule.